

Gaj Valerij Katul - rimski pesnik

1. Nekaj o avtorjevem življenju in njegov pomen za rimsko književnost

O Katulovem življenju ne vemo veliko, še največ podatkov najdemo v njegovih pesmih.

Gaj Valerij Katul se je rodil okoli leta 84 p. K. v Veroni in umrl leta 54 p. K. Njegov oče je bil ugleden lokalni veljak in Cezarjev osebni prijatelj. Oče je sinu verjetno hotel omogočiti kariero v Rimu, kar je bilo za bogataške sinove pogosto.

Cezarju ter njegovim zaveznikom in pajdašem je pesnik posvetil nekaj najbolj neprizanesljivih sramotljivih pesmi. Na žalitve naj bi se bil Cezar po Svetoniju odzval s sebi lastno prizanesljivostjo in Katulu prizanesljivo ponudil roko sprave. Kljub temu pa s Katulove strani o kaki pomiritvi ni bilo sledu.

Pesnikovo edino izpričano dejanje je avanturistični pohod v maloazijsko provinco Bitinijo. Tja je leta 57 p. K. skupaj s prijateljem in neoteričnim (pripadnik moderne smeri t.i. novih pesnikov) pesnikom Helvijem Kino v upanju na dobiček sledil pretorju Gaju Memiju. Vrnil se je razočaran in nič bogatejši kot prej. Večji del življenja je preživel v Rimu, posestvo pa je imel tudi nekje v bližini Tiburja. V težkih časih se je rad vračal v svojo vilo v Sirmione, na idilični polotoček na južni obali Gardskega jezera (temu polotoku je tudi posvetil eno svojih najbolj občutenih pesmi).

Večino svojih pesmi je pesnik naslavljal na Lesbio, kar je verjetno psevdonim za neko poročeno Rimljanko. Katulove izjave o Lesbiji se večkrat negotovo gibljejo med avtentičnim izkustvom in pesniško stilizacijo. V antični književnosti je malo literarnih osebnosti, ki bi bile še po dveh tisočletjih tako razpoznavne.

2. Čas, v katerem je ustvarjal

V začetku prvega stoletja pred našim štetjem v času, ko je Rimski imperij že dosegel svoj največji zunanji razmah, je v Rimu nastopila generacija mladih piscev, ki si je nadela ime *poetae novi* ali grško neoteriki. To je rimska Moderna, ki je prinesla osvežitev in nemir v dolgočasje tedanje rimske literature. Najvidnejši predstavnik te rimske pesniške avantgarde in edini med neoteriki, čigar pesniška zbirka nam je ohranjena, je Gaj Valerij Katul.

3. V čem je njegova drugačnost?

Katul je prvi in morda edini rimski pesnik, ki bi ga lahko označili kot lirika v današnjem pomenu besede. Katulova lirika pa ne pomeni samo obračuna s preživeli rimskimi ideali, ampak vnaša v rimsko poezijo nekaj resnično novega in svežega. Bistvo tega novega bi lahko označili kot opevanje individualne ljubezni. Tega rimska književnost in rimska družba pred Katulom nista poznali, to je namreč bilo za Rimljane skozi stoletja tabu. Katul je v rimsko poezijo vnesel mehko in prefinjenost.

4. Kdo so bili njegovi sodobniki?

Pesnik je deloval v času Julija Cezarja ob koncu Rimske republike. Bil je član rimske pesniške avangarde - neoterikov, katere eden najpomembnejših predstavnikov je bil njegov prijatelj Kalvus. Po mnenju večine literarnih zgodovinarjev je bil vodja tega krožka Publi Valerij Kato. V tem času je deloval tudi Kornelij Nepos, avtor življenjepisov številnih pomembnih osebnosti tistega časa.

5. V kakšnem odnosu je bil Katul s sodobniki?

Kot član krožka neoterikov je prijateljeval z večino njegovih članov. Cezarja, kot vodilnega politika tistega časa, ni maral in mu je posvetil kar nekaj vulgarnih sramotitev v svojih pesmih. Rogal se je tudi Cezarjevim političnim oprodam (Mamura), ki so bogateli na račun Cezarjevih pohodov.

6. Moj vtis o pesniku

Zanimivo mi je brati o takratnem življenju pred več kot 2000 leti. Všeč mi je, da je Katul svoje misli izražal v obliki pesmi. Zanimivo je tudi, da je v pesmi povedal vse, kar si misli o Cezarju in njegovih političnih oprodah. Glede na to, kar sem bral do sedaj, se takšne kritike v starem Rimu za kritika niso tako dobro končale. Verjetno je bil zelo pogumen in avanturističen, da si je kaj takega upal že v tistih časih ali pa res zelo cenjen in priznan umetnik. Pravzaprav je bil tudi Julij Cezar zelo velikodušen človek, da je pesniku dopustil toliko umetniške svobode.

Malo bolj dolgočasne pa se mi zdijo Katulove pesmi, ki jih je namenil Lesbiji, saj mi ljubezenske pesmi niso bile nikoli posebno všeč. Se pa ta motiv v zgodovini še velikokrat pojavi, tudi pri našem Prešernu (Julija).

Pesnik je napovedal:

»Presodi sam, če je na mojem delu kaj;
a ti, zaveznica deviška, knjigi daj,
da preživela vse človeške bo rodove!«